

İHH Perspektifinden Afrika Deneyimleri ve Sorun Alanları

Bugün gelir adaletsizliğinin sürekli arttığı bir dünyada yaşıyoruz. **Dünyanda en zengin 8 kişinin serveti toplam dünya nüfusunun yarısına eşit.** Yalancı bir bahar pompalayan bu sistem, büyük yoksul kitleler üreterek ayakta kalıyor. Bu durumun en büyük mağdurlarından biri şüphesiz Afrika kıtası halkları. Yüzyıllarca sömürülen bu kıtanın zenginlikleri yağmalandı, insanları aşağılandı ve köleleştirildi. Bugün de değişen bir şey yok. 1960'lerden sonra bazı elit aileler ve cılız bir orta sınıf ortaya çıktı sadece.

Dünyada gelir dağılımındaki adaletsizliğin en fazla olduğu 10 ülkeden 7'si Afrika'da bulunuyor. Afrika nüfusunun büyük bir bölümü hâlâ aşırı yoksulluk denen sınırdan yaşamaya devam ediyor. Bu kesimlerin eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerden yararlanma imkânları maalesef çok kısıtlı. En iyimser tahminlere göre **Afrika genelinde 330 milyon insan aşırı yoksulluk sınırında** yaşıyor. Somali, Güney Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi istikrarsız ülkelerde ve kırsal kesim halkları arasında yoksulluk sorunu daha derin yer etmiş durumda.

Bu nedenle **İHH olarak 20 yıldır Afrika ülkelerinde faaliyet gösteriyoruz.** Bunu yaparken herhangi bir ayırım gözetmeden ihtiyaç içinde olduğu sürece Müslüman ya da gayrimüslim herkese eşit muamele göstermeye gayret ediyoruz. Bizim için manevi motivasyonlardan biri olan ve inancımızın bize yüklemiş olduğu **kardeşlik vizyonumuzun bir parçası** olarak Afrika'dayız. Zira biz inanıyoruz ki, inancımız bize coğrafi bölgesi, derisinin rengi, dini, mezhebi ne olursa olsun kardeşlerimizle bir ve beraber olmamız gerektiğini söylüyor.

Bilindiği gibi Afrika'da her bir ülke ve bölgenin farklı ihtiyaçları ve bu ihtiyaçlara göre değişen yardım kalemleri bulunuyor. Afrika'nın kuzey bölgeleri Müslüman ağırlıklı ülkelerden oluşuyor ve bu coğrafyadaki insani ihtiyaçlar daha çok gelir adaletsizliğinden kaynaklanan yoksullukla ilgili bir görüntü sergiliyor. İslam kültürünün etkisiyle yardımlaşma kültürü ve akrabalık ilişkileri birçok problemin çözümüne katkıda bulunuyor ve yardım kuruluşlarının dışarıdan desteğine de çoğunlukla çok aşırı koşullarda ihtiyaç hissediliyor. Buna karşın Sahra-altı dediğimiz ülkelerde durum çok daha karmaşık. Bu bölgeler yer altı zenginlikleri bakımından ve coğrafi koşullar itibarıyla oldukça elverişli olsalar da **fakirlik, geri kalmışlık, salgın hastalıklar ve kötü yönetimler** bu bölgelerde yaşanan insani krizlerin temel nedenlerini oluşturuyor.

Dışarıdan taşıma yardımları sorunlar çözülmemeyeceği için öncelikle Afrika insanının kendi ayakları üzerinde durması gerekiyor. Bu da ancak eğitim yatırımları ve insan yetiştirmekten geçiyor. Bununla bağlantılı olarak Batı hayranı kesimlerin bu ülkelere bir faydası olmadığı da geçen 50-60 yılda ortaya çıktı. Bu anlayışın değişmesi ve Batı sömürgesinin sona ermesi için insanları bilinçlendirmek ve kendi özgüvenlerini kazanmaları sağlamak gerekiyor. Bir diğer yapılması gereken temel iş ise kuşkusuz sağlık sorunlarının aşılması. Zira, **her yıl yüz binlerce Afrikalı çocuk, sağlıksız koşullar nedeniyle hayatını kaybediyor.**

Somut bazı projelerden bahsetmek gerekirse, örneğin sadece geçtiğimiz 2016 yılı içerisinde İHH, **Afrika'da 30 ülke ve 3 bölgede 154 farklı projeyi** gıda güvenliği, eğitim, koruma ve dinî ve kültürel destek kategorilerinde hayata geçirdi. Bu projelerde bir yılda yaklaşık **10 milyon dolara** yakın bir bütçe kullanıldı.

Projeler

İHH'nın Afrika'ya yönelik faaliyetleri **iki kategoride değerlendirilebilir: Birincisi kuraklık, iç savaş gibi olguların yol açtığı durumlarda gerekli görülen acil insani yardımlar ve ikincisi de yetimhane, okul, cami, hastane ve klinik gibi kalıcı kalkınma yardımları.** İlk kategori genellikle tüm yardım kuruluşlarının yaptığı insani yardımları kapsamaktadır. Ancak İHH olarak bizi diğerlerinden ayıran temel alan, yapmış olduğumuz kalıcı kalkınma yardımlarıdır. Şu an kıta genelinde **kurduğumuz üniversite, okul, yetimhane, hastane ve camilerin sayısı yüzleri bulmuştur.** Bunun yanı sıra, **meslek edindirme ve çiftçilere yönelik kalkındırma projelerimiz** de çalışmalarımızda önemli yer tutmaktadır. Ayrıca, **yayınladığımız kitap ve raporlarla Afrika'da gençliğin bilinçlenmesine ve kendi ayakları üzerinde durmasına da katkıda bulunuyoruz.** Bugüne kadar kurduğumuz **öğrenci dernekleri**, Türkiye'den mezun olmuş öğrencilerin kendi aralarında iş birliğini güçlendirerek kıtanın geleceğinde önemli rol oynayacaktır.

Vakfımız 2007 yılından bu yana Afrika'da göz sağlığı alanında faaliyetler gerçekleştirmektedir. **Afrika Katarakt Projesi** kapsamında bugüne kadar **712.112 kişi sağlık kontrolünden geçirilmiş**, Nijer, Sudan, Somali, Etiyopya, Sierra Leone gibi ülkelerde toplam **97.800 kişi de ücretsiz ameliyat edilmiştir**. Sağlık sektörünün güçlendirilmesi için hastanelerde modernizasyon çalışmaları da yapılmaktadır.

Vakfımız **54 ülkede toplam 89.095 yetimi** sponsorluk sistemi kapsamında düzenli yardımlarla destekliyor. Ayrıca **11 ülkede 32 yetimhane kompleksimiz** bulunuyor. Sponsorluk sistemimizdeki yetimlerin **26.243'ü Afrika ülkelerinden** ve bu yetimlerimize her ay düzenli olarak nakdi yardım yapıyor.

Temiz su sağlıklı bir yaşamın en öncelikli gereğidir. İHH, kuruluşundan bu yana insanların temiz suya erişimini sağlayacak projelere imza atmaktadır. Bunlar arasında su kuyularının açılması önemli bir yer tutuyor. Yaptığımız projelerle çoğunluğu Afrika'dan 33 ülkede **6.089 su kuyusunu** faaliyete sokarak milyonlarca insanın suya erişimine vesile olduk. Bu projeler arasında **Orta ve Güney Somali'de İslam Kalkınma Bankası ile ortak yapılan 36 derin su kuyusunun açılması**, güvenlik gerekçeleri ile zor şartlar altında yürüse de büyük bir ihtiyacı karşılayacağı için çalışmalarımıza aralıksız devam ediyoruz.

Bu projelerin yanında İHH'nın Afrika'da inşa ettirdiği yüzün üzerinde cami, medrese ve okul bulunuyor. Tüm projeler Afrikalıların yaşam kalitesinin artması için yürütülüyor. Tahmin edileceği gibi bu projeleri yürütürken birtakım zorluklarla da karşılaşılıyor. Bu zorlukları aşmak için de yerel kurumlarla iş birliği ve koordinasyonlar yapma gerekliliği duyuyoruz.

Koordinasyon

İHH olarak insani yardım alanında iş birliği ve koordinasyonu önemsiyoruz. Bunun, **verimliliği ve proje kalitesini arttıracığına inanıyoruz**. Bu yüzden ilkelerimiz doğrultusunda gerek fikir alışverişi gerekse de ortak proje gerçekleştirme hususlarında hiçbir zaman **tutucu bir tavır içerisinde olmadık**. Bu iş birliği ve koordinasyonu sadece Türkiye ile sınırlı tutmayarak Ortadoğu, Asya, Afrika ve Batı dünyası ile de yürütüyoruz. İHH olarak **başta Birleşmiş Milletler ve İslam İşbirliği Teşkilatı** olmak üzere koordinasyon yapabileceğimiz tüm kurumlarla iletişim kanalımız bulunmaktadır. Vakfımız 2004 yılından bu yana **Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Komisyonuna**, ayrıca **Birleşmiş Milletler Suriye Özel İrtibat Misyona**, **İslam İşbirliği Teşkilatı İnsani Meclisine** üyedir. İHH ayrıca İngiltere'de bulunan **Humanitarian Forum'un da kurucu üyeleri** arasındadır.

İHH olarak başta **Kuveyt, Katar, Güney Afrika, Japonya, Norveç, İngiltere, Danimarka, Sudan, Endonezya gibi ülkelere STK'larla koordineli çalışmalar** yaptığımız gibi **TİKA, AFAD, KIZILAY, DIYANET** gibi yerel kuruluşlarımızla da koordinasyon içerisinde çalışmalar yürütüyoruz.

Dünyanın farklı bölgelerinde insanların farklı mağduriyetleri ve ihtiyaçları bulunuyor. Bu da her bölge ile ilgili bir politikanızın bulunmasını gerektiriyor. Bu çerçevede gerek uluslararası örgütler gerekse yerel kuruluşlarla ilişkimizin temel hedefi, insani faaliyetlerin daha kolay yapılmasını sağlamak ve ihtiyaç sahibi daha fazla insana ulaşmaktır. Buna ilave olarak bizim dışımızda da yardım kuruluşları olduğunu hesaba kattığımızda, her birinin aynı bölgelere gitme ihtimali bulunduğundan, yardımların tekrarını önlemek, yani **yardım kirliliğini önlemek de amaçlarımız arasındadır**. Bunun ötesinde uluslararası STK iş birliklerinin en temel amaçlarından biri kuşkusuz karşılıklı **tecrübe aktarımını sağlayarak kaliteyi yükseltmektir**. Bizim sahip olduğumuz bir tecrübeye örneğin, Mısırlı bir STK sahip olmayabilir ya da tam tersi. Bu tür uluslararası ilişkiler tecrübeye aktarımını ve mevzuat uyumunu geliştirmektedir. Bir de son 25 yıllık tecrübemiz göstermiştir ki, **bu tür uluslararası ve yerel kuruluşlarla ilişkiler her zaman yerel aktörleri güçlendirmiştir**.

Aslında Türkiye'de, örneğin Afrika ile açılım politikaları ilk defa 1998 yılında başladı. Bu dönemden itibaren **Ankara'daki bürokratik çevrelerle hep irtibat** halinde olmaya çalışarak insani yönden Türkiye'nin Afrika'da yapabilecekleri konusunda görüşlerimizi her zaman paylaştık. Bu nedenle Türkiye'nin dünyaya açılımlarında uluslararası konjonktürün zorunlulukları olduğu kadar, İHH'nın bölgelerde yapmış olduğu insani faaliyetlerin de kolaylaştırıcı bir rolü olduğunu düşünüyoruz. **Dolayısıyla İHH, Türkiye'nin insani anlamda dünyada sesini duyurmasında önemli aktörlerinden biridir**. Türkiye'de uluslararası anlamda STK olarak **ilk Afrika Konferansını** yıllar önce organize ederek kimse konuşmazken Türkiye'nin gündemine Afrika'nın girmesinde rol oynadık. Ayrıca, sahadaki **tecrübemizi diğer STK ve devlet kuruluşları ile paylaşarak onların da bu bölgelere gitmesinde cesaretlendirici rol oynadık**. Bu

anlamda kamu-STK iş birliğinin önünü açtık.

Türkiye'deki kamu kurumları ile STK'lar arasında genel bir uyumdan bahsedilebilir. Ama bu her konuda uyum olacağı anlamına gelmiyor. Zira biri devlet diğeri STK olan iki farklı yapıdan bahsediyoruz ve **bu iki yapının hem öncelikleri hem de yöntemleri farklıdır**. Bu yönüyle Türkiye'nin dış politika uygulamaları birçok yerde bizim insani faaliyetlerimizle herhangi bir çelişki oluşturmuyor. Ancak örneğin Filistin konusunda, devletin ilişki biçimi ile bizim soruna yaklaşım biçimimiz farklıdır. Yine Suriye konusunda birçok konuda ortak düşünce bulunmakla birlikte, insani yardım konusunda farklı düşündüğümüz açıktır.

İHH'nın Afrika ile ilişki içine girmesi Türkiye kamuoyunda Afrika bilincinin oluşmasında da fayda sağlamıştır. **Yapılan birçok program, kampanya ve yayın, Afrika'yı Türkiye halkına daha iyi bir şekilde tanıttı**. Bunun ötesinde, son yıllarda sayıları artan, Afrikalı öğrencilerle ilişkileri geleceğe taşıyacak kalıcı kurumlar oluşturuldu. Bugün onlarca öğrenci derneği kurularak başta Afrikalı öğrenciler olmak üzere birçok ülke halkı ile sivil ilişkiler güçlendirildi. Bugün Afrika'daki birçok ülkede, "**Türkiye mezunları derneği**" adıyla yerel dernekler kurulmasını sağladık. Türkiye'de okumuş ve ülkelerine dönmüş Afrika kökenli öğrenciler yerel dernekler kurarak orada hem bizimle ilişkilerini sürdürüyor hem de Türkiye'nin tanıtımına katkıda bulunuyor. Bununla beraber yardımlarımızın doğal bir sonucu olarak Afrika'nın birçok ülkesinde okul, hastane ve yetimhane açtığımızdan, bu kurumlar da Türkiye ile Afrika arasındaki ilişkilerde önemli rol oynuyor.

İnsani Yardımda Sorun Alanları

Ülkeden ülkeye değişen siyasi tepkiler olabilmektedir. Kimi ülkeler, kendi halkının sorunlarının çözümünde yabancı bir yardım kuruluşunun desteğinden mutluluk duyarken, kimi ülkeler ise rahatsız olmaktadır. Bu, söz konusu ülkelerdeki siyasi rejimlerin niteliği, Türkiye'ye bakışları ile ilgili olduğu gibi, İHH hakkında olumsuz kanaate sahip olmalarından da kaynaklanıyor olabilir. Zira, özellikle Mavi Marmara saldırısından sonra İsrail'in güdümündeki uluslararası siyonist lobi, farklı ülkeler nezdinde girişimler yaparak İHH'yı terör listesine sokmak için elinden gelen gayreti göstermiştir. Bu sebeple bazı ülkeler, İsrail'in bu listesini ciddiye alıp bize karşı tavır takınabilmektedir. Bu tür resmî düzeydeki tepkilerin sınırlı olması bir yana, sivil düzeyde halk çalışmalarımızdan tabii ki memnun ve destek vermektedir.

Karşılaştığımız sorunların başında yerel düzeyde **yetişmiş insan azlığı** gelmektedir. Eğitim imkânlarının azlığı nedeniyle projelerimizde istihdam edebileceğimiz kalifiye insanları sivil toplum alanına çekmekte zaman zaman zorlanıyoruz. Bu yüzden kalifiye insan yetiştirmek İHH'nın önceliklerinin başında geliyor.

Benzer şekilde iş birliği yaptığımız kurumların **kurumsal kapasitelerinin yetersizliği** de ekstra kapasite artırımı gerekliliği doğuruyor. Bu da işlerin yavaşlaması ve maliyetin artması anlamına geliyor. Sivil toplum sektörünün Afrika'da 1990 sonrası dönem itibarıyla canlanmaya başladığı göz önünde bulundurulursa STK sektörünün emekleme aşamasında olduğu anlaşılabilir. Kültürümüzün önemli parçalarından biri olan vakıf kültürünü Afrika'ya aşlamak ve bu kurumlara kapasite artırımı eğitimleri vermek suretiyle bu engeli aşmaya gayret ediyoruz.

Sahra-altı Afrika'daki yetersiz altyapı, ihtiyaç bölgelerine **ulaşımı** olumsuz etkilemektedir. Kısa sürede gidilebilecek mesafeler yolların bozukluğu, alternatif ulaşım imkânlarının azlığı nedeniyle çok daha uzun sürelerde aşılabilmektedir. Afrika'da edindiğimiz tecrübeler, işin başında iyi planlamanın ve alternatif planlara sahip olmanın önemini bize öğretmiştir.

Güvenlik önemli bir risk alanı olmaya devam ediyor bizler için. Zira çalıştığımız birçok ülkede ya iç savaş ya da kaos var. Tüm Afrika'nın güvensiz olduğunu değil ama bizim yoğunlaştığımız yerlerde güvenlik risklerinin olduğunu söyleyebiliriz. Çalışma yapan ekiplerimizin hayati riskler alarak çalışmak durumunda kaldığı zamanlar az değil. Gerekli tüm tedbirlerin alınması için azami gayret göstersek de zaman zaman arzu etmediğimiz durumlar yaşanıyor.

Avrupa'nın bıraktığı kötü miras nedeniyle dışarıdan gelenlere duyulan güvensizlik bizi de etkileyen bir husus. Bu güvensizliği aşmak, karşılıklı tanımayı gerektiriyor. Türkiye'nin olumlu imajı ve İHH'nın dünya çapında bilinirliği bu güvensizlikleri aşmamıza yardım ediyor.

* İHH Başkanı Bülent Yıldırım'ın 20-21 Temmuz 2017 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen "Afrika'da Sağlık Kongresi"nde yaptığı konuşmadır.